

ZOEKEN EN ZANTEN

KERKELIJK ASIELRECHT IN DE ACHTTIENDE EEUW

Paul HUYS

In "Oost-Vlaamse Zanten" (1998/4, blz. 282-283) schreef Willy L. Braekman over een geval van asielrecht te Gent in 1676, met vermelding van ook een later (Antwerps) voorbeeld uit 1716. De auteur wijst op de "schaarse (archief)-gegevens", met impliciet de vraag of – en hoelang – het kerkelijk asielrecht nog effectief werd toegepast. Zijn vaststelling: "In de vroege achttiende eeuw worden nog gevallen gesignaleerd" lijkt erop te wijzen dat het gebruik toen al vrij zeldzaam was geworden.

Eigen archiefonderzoek (betreffende het tweede kwart van de achttiende eeuw) leidt ons evenwel tot de conclusie dat het asielrecht (¹) toen nog courant werd toegepast, zij het uiteraard met inachtneming van de juridische beperkingen (²) waaraan het gaandeweg onderworpen was geraakt. Maar daarover in onze nabeschouwingen iets meer.

Ziehier enkele voorbeelden van kerkelijk asielrecht, aangetroffen in diverse dossiers uit het Archief van de Geheime Raad in Brussel (³) gedurende de laatste vijftien jaar (1725-1740) van de regering van Karel VI, de vader van de ons beter bekende Keizerin Maria Theresia. Vijf van de zes hierna besproken voorbeelden zijn geografisch gesitueerd binnen het toenmalige graafschap Vlaanderen.

Petegem-Oudenaarde, 1726 (⁴)

In Schorisse hebben op 1 april 1726 een aantal inwoners van de wijk "nommé Le Coecaemer" (⁵), wegens een betwisting over de belasting op de mouterij en het bestiaalgeld, gewelddadig verzet gepleegd tegen een deurwaarder en zijn helpers. De kopstukken van deze "bende de mutins" zijn Pierre

Vandewattijne uit Schorisse en Philippe de Lepelaere, een inwoner van Ellezelles. Tot de weerspannigen behoren ook Liévin vanden Daele ("tambour de la bende"), Louis Bakeland en zijn zonen Pierre en Louis jr., Elisabeth Gyselincq (weduwe van Frans Nokerman), haar zoon Frans Nokerman jr., haar dochter Françoise Nokerman en haar schoonzoon François de Lepelaere. Van Philippe de Lepelaere wordt in het dossier gezegd "(qu'il) s'est réfugié au Cloître à Peteghem près Audenaerde", d.i. het zgn. Clarissenklooster van Beaulieu aldaar.

Elsegem, 1727-1728 (⁶)

In de herberg van Jenne de Bal, vrouw van Joos Francies van der Pieté, in Petegem bij Deinze is op 29 januari 1727 Jacobus Caubeke bij een twist met Pierre de Smedt zwaar gekwetst geraakt en overlijdt 's anderendaags aan zijn verwondingen. Albert de Blauwere uit Gottom wordt als mogelijk medeplichtige opgesloten, maar de hoofdverdachte voor de doodslag, Pieter de Smedt fs. Pieter, geboortig van Petegem, paardenknecht bij zijn vader, heeft asiel gezocht in het klooster van Elsegem (de augustijnerpriorij van Onze-Lieve-Vrouw ten Walle) en richt vandaar uit een genadeverzoek aan de Vorst. Volgens zijn versie van de feiten was het slachtoffer, Jacobus Caubeke, een brutaal en twistziek man die op de avond van de doodslag zwaar bedronken was en "querelle" zocht (⁷)

Charleroi, 1731 (⁸)

Arnold Spielman (zoon van Christiaan Spielman en van Joanna Martens, intussen

weduwe geworden en hertrouwd met Hubert Cox, ingezetene van Ordingen bij Sint-Truiden, luitenant-drossaard van de graaf van Heer in het kwartier van Gelinden (Land van Luik), is opgesloten in de gevangenis van Namen. Hij kan ontsnappen en zoekt asiel in een (niet nader gespecificeerde) kapel in Charleroi.

Sint-Martens-Lierde, 1732 ^[9]

Op 14 april 1732 - tweede paasdag - in de herberg van Hermes van Coppenhole in Rozebeke ontstaat een twist tussen ene Judocus van Gansbeke en de zonen van de molenaar (tevens burgemeester) van Roborst, Gheeraert Bettens fs. Lievens. Judocus van Gansbeke, "dienstnape" geweest bij vader Bettens, verwijt hem "te corten dienstloon" betaald te hebben. Iets later, buiten de herberg, komt het tot een ernstig messen- en stokkengevecht tussen de vader en de zonen Bettens enerzijds en de drie gebroeders van Gansbeke - Judocus, Pieter en Lieven - anderzijds. De laatstgenoemde, zwaar gekwetst, laat hierbij het leven. Een geval van doodslag, hoe dan ook.

Uit vrees voor justitie hebben vader en zonen Bettens zich dan "gheretireert in het Clooster van de Eerw. Paeters Chartreusen tot Martens Bosch, oock Land van Aelst, ... alwaer sij jegenwoordich noch sijn". Tijdens hun verblijf aldaar worden zij "ingedaagd" door de baljuw van het Land van Schorisse, waaronder Rozebeke ressorteert. Vanuit hun asiel in het kartuizerklooster in Sint-Martens-Lierde richten de drie Bettens' zich in mei 1732 tot de Vorst met een genadeverzoek.

Oostende, 1736 ^[10]

De 60-jarige Jean de Decker, landbouwer uit Mariekerke ("situé sur la côte de la mer, entre Ostende et Nieuport"), is in conflict gekomen met Sr. Coppieters, ontvanger van de tolrechten. Hij had zijn vee latef'r grazen in en langs de duinen. Zijn beesten waren op Coppieters' bevel in beslag genomen (wegens aangebrachte "duinschade"), maar de Decker

had zijn beesten wederrechtelijk weer bevrijd omdat hij die nodig had voor het dagelijks levensonderhoud van zijn jonge vrouw en vier kinderen. Om aan het gerecht te ontsnappen is hij dan naar Frankrijk gevlucht en vandaar uit heeft hij vervolgens onderkomen gezocht in een klooster in Oostende ("refugié à présent dans le Couvent des Pères Capucins au dit Ostende ... où il se détient depuis le 29 juin dernier"). Vanuit zijn asielverblijf vraagt hij aan de Vorst "liberteijt ende remissie". Het resultaat van zijn genadeverzoek is ons uit het dossier niet bekend.

Brugge, 1737 ^[11]

Josse D'Hont, een inwoner van Ichtegem in het Brugse Vrije, wordt ervan verdacht de dader te zijn van de moord gepleegd op 10 februari 1737 op zijn buurvrouw, Philippine de Grand, echtgenote van Pierre Houthoofd. Als verdachte opgesloten in de gevangenis te Brugge, is D'Hont vijf maand later, in de nacht van 10 op 11 juli, ontsnapt met twee andere criminelen. Enkele dagen later, op 14 juli, "il s'est sauvé, les fers aux pieds, dans le Couvent des Pères Recollets" in Brugge. Blijkbaar heeft hij vandaar uit een genadeverzoek ingediend bij de Vorst. Het dossier is in juni-juli 1738 aanhangig bij de Geheime Raad. ^[12]

* * *

Zes gevallen van asielrecht binnen een tijdsverloop van amper twaalf jaar (1726-1738): het lijkt niet veel, maar men dient er rekening mee te houden dat dit toevallige archiefvondsten zijn uit één enkel archieffonds, dat niet exhaustief en niet specifiek naar het voorkomen van gevallen van asielrecht werd onderzocht. Ongetwijfeld moet er nog meer te vinden zijn in specifiek rechterlijke archieven, waarin criminele feiten de hoofdbrok vormen (hetgeen in het archief van de Geheime Raad zeker niet het geval is).

Systematisch onderzoek van bv. de "informations préparatoires" (= gerechtelijke vooronderzoeken) in criminele dossiers van de raad

van Vlaanderen (¹⁴) of analoge dossiers in oude stadsarchieven (Gent, Aalst, Oudenaarde) zou ongetwijfeld interessant materiaal opleveren.

Hoe dan ook, in de jaren 1725-1740 bleek het eeuwenoude asielrecht hier in onze gewesten nog tot de courante rechtspraktijk te behoren. Belangrijk is ook dat de gewone burger (die iets op zijn kerfstok had) inderdaad nog van dit rechtsmiddel gebruik maakte om (zij het allicht voorlopig) aan de lange en/of sterke arm van de justitie te ontsnappen - al was het maar om intussen de gelegenheid te hebben bij de Vorst om genade te verzoeken.

Het feit dat (al dan niet schuldige) verdachten in een klooster asiel gingen zoeken en daar ook effectief op immuniteit konden rekenen, wijst er alleszins op dat onder het volk het vertrouwen in de toepassing van het kerkelijk asielrecht ook toen nog zeer levendig was. En de besproken voorbeelden wijzen er bovendien op dat de baljuws er niet toe overgingen, de asielzoekenden met geweld uit hun schuilplaats weg te halen.

Die schuilplaats was in vijf van de zes aangehaalde voorbeelden een **klooster** en in het zesde geval een **kapel** (een alleenstaande devotiekapel of - hetgeen waarschijnlijker is - een kloosterkapel?). Die kloosters behoorden tot de paters kapucijnen (Oostende), kartuizers (Sint-Martens-Lierde), recollecten (Brugge) en augustijnen (Elsegem). De abdijs van Beaulieu (Petegem aan de Schelde) anderzijds was een vrouwenabdijs van de clarissen.

Is het toeval dat we in dit lijstje geen kloosters aantreffen van "geleerde" orden zoals norbertijnen, benedictijnen of dominicanen? Of gaven asielzoekers, om een of andere reden, de voorkeur aan kloosters van strenge orden zoals de kartuizers (de contemplatieve orde van de H. Bruno) of aan de uitgesproken bedelorden - waar de beoefening van de naastenliefde geen ijdel woord was - zoals de recollecten (franciscanen of karmelieten van strenge observantie) of de kapucijnen (franciscaanse bedelmonniken)? De clarissen

(volgelingen van de H. Clara van Assisi) beantwoorden uiteraard aan hetzelfde profiel. Alleen de augustijnen van Elsegem vormen in dit rijtje de uitzondering ...

Een tweede punt waaraan we hier toch even aandacht moeten besteden, is de aard van het misdrijf waarvoor de (veronderstelde) schuldigen een beroep doen op het asielrecht. Het valt op dat in drie van de zes gevallen het gepleegde misdrijf **doodslag** (of zelfs **moord**) is.

In principe was een onschuldige, in afwachting dat zijn onschuld bewezen zou worden, veilig in zijn asiel. Ook als het ging om een (onvrijwillige) doodslag - zeker wanneer er verzachtende omstandigheden, zoals wettige zelfverdediging of doding bij ongeluk, ingeroepen konden worden - betekende dit geen uitsluiting van de toepassing van het asielrecht. In afwachting dat de wereldlijke rechtsmacht de graad van de schuld en de aard van de straf zou bepalen, bleef de asielzoeker ook in dat geval immuniteit genieten. Oorspronkelijk gebeurde de uitlevering aan de burgerlijke rechter trouwens enkel op verzekering dat deze geen doodstraf of verminningsstraf zou uitspreken.

Maar "moord" (d.i. kwaad opzet met voorbedachten rade, of in het geval van verzwaren omstandigheden zoals doodslag bij nacht en/of bij struikroverij) was hiervan uitgesloten. Moordenaars hadden geen recht op kerkelijk asiel. (¹⁵)

Het spreekt vanzelf dat - in de loop der eeuwen - het kerkelijk asielrecht meer en meer werd aangevochten en dat de toepassing ervan steeds restrictiever was. Een decisief keerpunt in Frankrijk bv. was in 1539 (in de vroege reformatietijd!) de "Grande Ordonnance" van Villers-Cotterets" (¹⁶), waardoor de asielregeling als rechtsinstituut daar zo goed als uitgeschakeld werd.

Van de zestiende tot de achttiende eeuw twisten ook bij ons de kerkelijke en wereldlijke instanties meer en meer over het principe, de draagwijdte en de concrete toepassing van het asielrecht. (¹⁶) Eigenlijk ging het niet

meer principieel over het asielrecht als zodanig, maar veeleer over de vraag of het kerkelijk recht nog kon (en mocht) primeren op het burgerlijk of staatsrecht.

Terloops opgemerkt: ook voor de kerkelijke rechtbank (de zgn. "officialiteit") werden nog in de vroege achttiende eeuw gevallen betreffende het asielrecht behandeld. In zijn studie over "De kerkelijke rechtspraak 1570-1795" (1) vermeldt Jozef De Brouwer een drietal dergelijke gevallen voor de Officialiteit Gent, resp. in 1703 (een soldaat gevlucht in een kerk in Lokeren), in 1705 (een soldaat, dader van een moord op een soldaat, krijgt asiel in het recollectenklooster in Gent) en 1708 (dertien soldaten zoeken asiel "in een gewijde plaats") en een ander geval voor de Officialiteit Antwerpen in 1712 (onderzoek of de weduwe Verstraeten, gevlucht in de Sint-Jakobskerk te Antwerpen, asielrecht mag genieten).

Hoe dan ook, in de achttiende eeuw (en dat is precies de eeuw waar het in ons artikel om gaat) zou het asielrecht geleidelijk toch helemaal verdwijnen. Maar niet overal en niet altijd even vlug. In Silezië bv. werd het kerkelijk asielrecht in 1743 formeel afgeschaft, in Toskane in 1769, in Pruisen in 1794. In onze streken (en de andere landen onder Franse overheersing) bezegelde de Franse Revolutie van 1789 pas voorgoed de suprematie van het burgerlijk recht.

In een aantal andere Europese landen gebeurde de afschaffing van het asielrecht pas in de loop van de eerste helft der negentiende eeuw: in 1804 in Württemberg, in 1827 in Saksen, in 1850 op Sardinië.

Maar nu toch nog even terug naar Vlaanderen, voor een (zij het voorlopig) antwoord op de vraag, welke het meest recente, ons bekende voorbeeld is van een geval van asielrecht. Dit brengt ons andermaal naar Brugge, anno 1753. Of nogmaals zestien jaar later dan

de daaraan voorafgaande casus van 1737, die zich immers ook in Brugge afspeelde. En daarmee zijn we reeds in de tweede helft van de achttiende eeuw aangeland. Er moeten uiteraard nog recentere gevallen geweest zijn. Wie brengt ze ons aan?

Brugge, 1753 (18)

Op 12 augustus 1753 krijgt de Brugse meester-kuiper François de Neyn fs. Joannes, 23 jaar oud, in de herberg het Romeijnken, waar hij gezeten was "om hem te diverteeren met de *Confrerie van de heijlighe Olie van Sinte Walburge*", ruzie met ene Philippe Ghyoot, ook meester-tonnenmaker, die hem verwijt "dat sijne *preuve* niet wel ghemaect en was". Dit dispuut over een "meesterwerk" loopt uit de hand, er volgt een gevecht en Ghyoot wordt gedood. De dader van deze **doodslag**, om zich te onttrekken aan de justitie, heeft "sigh geretireert ende begeben in het clooster der Eerweerde Paters Capucijnen" (in Brugge). Twee maanden later gebeurt "binnen het voorseijt clooster (...) de criminele examinatie" door de schepenen van Brugge. Intussen heeft de dader aan de Vorst "gratie ende abolitie" gevraagd. De Brugse schepenen brengen op 20 november gunstig advies uit. Ongetwijfeld zal François de Neyn de gevraagde remissie gekregen hebben en tot zolang de plaats van asiel niet verlaten hebben.

Bijkomende commentaar hoeft wel niet. Typologisch sluit ook deze casus aan bij de voorgaande zes. Opnieuw vlucht de dader naar een klooster en het is er andermaal een van de paters kapucijnen (cfr. de Oostendse casus van 1736). En nogmaals, nu al in het derde kwart van de achttiende eeuw, wordt bewezen dat het aloude asielrecht geen uitstervende, maar integendeel nog springlevende rechtspraktijk is, gekend, aanvaard en gerespecteerd door alle betrokken partijen: dader, kerk én overheid.

NOTEN

1. Een internationaal erkend gebleven standaardwerk over deze materie is nog altijd: Pierre TIMBAL DUCLAUX DE MARTIN, *Le droit d'asile* (Parijs, 1939). - Encyclopedische informatie in korter bestek vinden we o.m. bij F. GRASS, "Asylrecht", in: *Lexikon für Theologie und Kirche*, Hrsg. Josef Höfer & Karl Rahner (Freiburg i.Br., Verlag Herder, 1957-), Bd. I, kol. 967-968, en Peter LANDAU, "Asylrecht", in: *Theologische Realenzyklopedie* (Berlijn/New York, Walter de Gruyter, 1979), blz. 315-327.
2. Het kerkelijk asielrecht (*Codex Juris Canonici*, canons 1160 tot 1179) steunt op het principe dat een kerkgebouw als "huis van God" een gewijde plaats is en dus niet onderworpen aan de wereldlijke macht (canon 1160). Overtreding van het asielrecht gold als "sacriliegium" (canon 2325) en werd aanvankelijk met excommunicatie bestraft. De ernst waarmee de kerkelijke overheid over het asielrecht waakte, blijkt bv. uit een Deinse moordaak anno 1616, waarbij Guillaume Malepart, schout van Deinze, op tweede kerstdag in de herberg het Gulden Hoofd op de markt, met zijn rapier de metser Jan van Zuydt doodsteekt. De schout vlucht "inde geruyneerde kercke van Deynze", meer bepaald in het "turcken ter zuytzijde vander hendeldeure". De baljuw heeft hem daar aangehouden, met toestemming van burgemeester en schepenen, die aanvoeren dat de kerk (die sedert de verwoesting van Deinze tijdens de godsdienstroebelen al twee decennia vervallen en ongebruikt leegstond!) "deur de ruynen vande voorgaende oorloghen ende d'ongheschickte insolentiën (= ontoelaatbare, ontorende gebeurtenissen) aldaar gheschiet, gheprofaneert zijnde, soude oock verloreu hebben haere immunitet ende vrijdom". Franciscus del Rio, deken van het Kapittel van Sint-Baafs en vicaris-generaal van het Bisdom (sede vacante, dus dd. bisschop) protesteerde bij de Raad van Vlaanderen tegen deze schending van de immunitet van het kerkgebouw. Op bevel van de Raad van Vlaanderen moest de Deinse hoogbaljuw Pieter vanden Boogaerde op 31 januari 1617 de ten onrechte gevangengenomen schout Malepart terugbrengen naar het kerktoerentje waar hij was aangehouden, "omme aldaer te meughen ghenieten het vrijdom der selver". Op 4 februari reeds wist Malepart zijn asielplaats te ontvluchten en zocht onderkomen bij de paters predikheren in Ieper, waar al drie of vier andere lotgenoten eveneens asiel genoten. (Zie ook: *Contactblad van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze*, III.8, dec. 1983, blz. 229, nota nr. 256 door H. Maes).
3. Algemeen Rijksarchief Brussel (ARA), Archief Geheime Raad/Oostenrijkse Tijd (GR/O), nrs. 1400 tot 1525 (chronologisch geordende dossiers uit de jaren 1725-1740). Van 1711 tot 1740 regeerde Keizer Karel VI over de Oostenrijkse Nederlanden.
4. ARA, GR/O, nr. 1405/A: dossier Vande Wattijne & De Lepelaere, Schorisse.
5. In VANDER MAELIEN (Ph.), *Dictionnaire géographique de la Flandre Orientale* (Brussel, Etablissement Géographique, 1834), blz. 123, vermeld als "KOEK-HAMER, dépendance de la commune de Schoorisse".
6. ARA, GR/O, nr. 1408/A: dossier Adriaen de Blauwere; zie ook Rijksarchief Gent (RAG), Raad van Vlaanderen (RvV), nr. 30779: dossier Pieter de Smedt.
7. Zie *Contactblad van de Kring voor Geschiedenis en Kunst van Deinze*, XIX.6 (dec. 1999), blz. 2594-2595.
8. ARA, GR/O, nr. 1440/A: dossier Arnold Speelman, Ordingen.
9. ARA, GR/O, nr. 1447/C: dossier Gheeraert Betens, Roborst.
10. ARA, GR/O, nr. 1495/A: dossier Jean de Decker, Mariekerke.
11. ARA, GR/O, nr. 1508/A: dossier Josse D'Hont, Ichtegem.
12. Uit zijn dossier blijkt dat Josse D'Hont al eerder een veroordeling had opgelopen (bij sententie van 28 maart 1727 door de schepenen van Wervik).
13. Zie bv. RAG, RvV, nr. 22929: dossier Nikolaas Herby, pastoor van Damme, i.v.m. asielrecht (a° 1722). Ene Jan Hooft, criminele gevangene aldaar (sedert 1719), is na drie jaar hechtens op 15 maart 1722 "ghebrocken vuyt vanghenesse ende gevlycht inde kercke van selve Damme". De pastoor heeft - om te vermijden dat hij belast zou worden met het onderhoud van deze asielzoeker ("qu'il ne pouvoit pas laisser mourir de faim au dit lieu") - gepoogd deze uit zijn asielplaats te laten ontsnappen in "priesterlijke cleederen", maar de vluchtpoging mislukt omdat Jan Hooft aan de stadspoorten herkend en opnieuw aangehouden en gevangengezet wordt. De daad van de pastoor (hulp bij ontsnapingspoging) is natuurlijk wederrechtelijk en hij wordt ervoor gestraft (o.m. met gedwongen verkoop van zijn inboedel). Intussen is hij overgeplaatst en om zijn herderlijke taak te kunnen opnemen in zijn nieuwe parochie Kortemark, doet pastoor Herby een beroep op een gratieverlening door de Vorst (toegestaan op 26 aug. 1722). Dit dossiertje is vooral daardoor interessant.

omdat in een van de documenten enkele procedure-stappen van het eerste moment worden opgesomd (15.3.1722 namiddag: "... doen nemen *wettelijke pleckschaininghe* ende voordere informatie, oock *ghehoort den selven Jan Hooft inde kercke*, present schepenen ende greffier"; 15.3: "missive aenden commandant van tselve Damme om te hebben onderstant tot bewaeren de kerckdeure"; 16.3: (verzoek) "aen sijne hooghweirdicheit den bisschop van Brugghe om te mogen alhaelen van het gheweijde den selven Jan Hooft"; 27.3: "betact aen Lenaert de Clercq, officier (van Damme), over sijne diensten den tijdt van *vier daghen ende naghten int helpen bewaeren* (= bewaken) de kercke ende den selven Jan Hooft").

14. In de Late Middeleeuwen werd de principiële tegenstand van de Kerk tegen de doodstraf opgegeven, zodat van kerkelijke zijde steeds minder bezwaar rees tegen de uitlevering van criminelen. Vooral sedert de 15de en 16de eeuw was de Kerk gemakkelijker bereid de toepassing van het asielrecht te onthouden aan alle zwaar-criminelen (bv. roofmoordenaars, brandstichters, plegers van hoogverraad). De pausen zelf bekrachtigden die "uitzonderingen" en aanvaardden verdere beperkingen van het asielrecht (bv. Gregorius XIV in de constitutie *Cum alias* van 24.5.1591; later ook Benedictus XIV in de constitutie *Officii* van 15.3.1750).
15. In Frankrijk was de uitholling van het aloude asielrecht al vroeg aan de orde (sinds de 14de eeuw onder druk van de Parlementen). Het systeem van het klassieke kanoniek recht (nl. de kerk beslist over het toestaan van asiel en in afwachting geniet de asielzoeker volle bescherming) werd in Frankrijk totaal omgekeerd door het principe van de "extraction préalable" (de wereldlijke macht mag de asielzoeker uit de kerk laten weghalen en hem zolang zelf in hechtens houden tot het gerecht over de ingeroepen asielbescherming een uitspraak heeft gedaan). Deze regeling, die ook zonder formele opheldering van het asielrecht de facto toch een einde maakte: aan de essentie ervan, werd voor heel Frankrijk vastgelegd in de Grote Ordonnantie van Villers-Cotterets (15.39).
16. Zie bv. RAG, RvVI, nr. 3430I (samengestelde registerband, op de rug getiteld "Documents divers"). De documenten 9 en 10 bevatten o.m. een discussiestuk, op 7.9.1675 opgesteld door een "Conseiller et Adjoint fiscal du Roy" betreffende de jurisdictie door de kerkelijke autoriteiten in verband met het asielrecht: de bewisting gaat over de vraag wie de ontvankelijkheid van het ingeroepen asiel moet beoordelen (het betreft een gedeserteerde Hollandse soldaat te Mechelen, "*refugié dans un lieu sacré, prétendant de jouir de son immunité*"). Een ander concreet voorbeeld vinden we in RAG, RvVI, nr. 252-44 in een proces voor de schepenen van Geraardsbergen i.v.m. een *arrestatie op een kerkhof*, wat strijdig was met het asielrecht (ene Jan Appelmans werd op 14.10.1698 door "Franchois van Ypersele, sweertdraagher deser stede ... op het kerhof vande kercke van Sente Adriaens ... aengevat ... ende consequentelijck (= daarna) ghetrocken vande selve gheweijde aerde voor het doen van het arrest").
17. DE BROUWER Jozef, *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795* (Tielt, E. Veyts, 1971-1972), dl. II, blz. 766-767.
18. ARA, GR/O, nr. 1624/A; dossier François de Neyn, Brugge. Een nog iets recenter (1755) Brugs geval van asielrecht wordt beschreven in *Biekerij*, jg. 88, afl. 4 (dec. 1988), blz. 408 e.v. Het gaat om een volksvermaak, de zgn. "berenjacht" op vastenavond, 11 februari 1755, waarbij de opgejaagde door een stuk ijzer uit een geweer per ongeluk dodelijk getroffen wordt. De "jagers", dertien Bruggelingen, zoeken allemaal asiel in drie Brugse kloosters, resp. bij de augustijnen, de ongeschocide karmelieten en de rijke clarissen (zie ook ARA, GR/O, nr. 1636/B).

DE KLOK "DE TRIUMFANTE" OP HET EMILE BRAUNPLEIN TE GENT

Albert BRUGGEMAN

Erevoorzitter Kon. Gilde Vlaamse Antiquairs

In 1921 stichtten enkele Gentse antiquairs de Vereniging van Handelaars in Oudheden. Zij wilden hiermee verwijzen naar en aanknopen met de Corporatie van Oude Kleerkopers, die reeds in de 15de eeuw een kapel hadden in de St.-Niklaaskerk te Gent.

Wanneer ik in 1953 secretaris werd van de vereniging, telde zij een vijftiental leden uit Gent, Brugge en Kortrijk.

In 1962, onder het voorzitterschap van H. Van Hoecke, besloten we de vereniging open te stellen voor geheel het Vlaamse land en namen we de naam aan van Gilde van Vlaamse Antiquairs.

Als embleem namen we de KLOK. Waarom? Als huldeblijk aan onze stichters, die ons, jongeren, verbaasden door hun heldhaftige en soms heroïsche verhalen over "het redden van die klok" die nu het centrum van Gent siert en waarvan velen dachten dat ze de fameuze Klokke Roelant was uit het Belfort. Volgens onze oudere collega's had de klok niet zomaar zonder slag of stoot haar definitieve plaats gekregen op het E. Braunplein. Gelukkig beschikten we nog over de briefwisseling, de verslagen in de dagbladen en de getuigenissen van nog in leven zijnde oude leden, om een vergeten episode uit de geschiedenis van de klok op te tekenen. (1) Dit is de tekst die we in 1962 aan al onze leden zonden:

1. Het archief van de Gilde bevond zich in de jaren '70 in het huis H. Van Hoecke, Onderbergen 6. Wanneer het huis verkocht werd, werd het archief, verpakt in verscheidene dozen, eenvoudigweg in de container geworpen en weggevoerd. Onbegrijpelijk!

GENT 1948. In de Gentse kunstmiddens is er beroering!

De grote Triumfante, in 1659 gegoten uit de brokstukken van Klokke Roeland wordt uit het belfort verwijderd. Ze is gebarsten.

Officieel heet het dat ze zal hersmolten worden ... "la rumeur publique" spreekt echter van een verzending naar de Nieuwe Wereld ... De Vereniging van Handelaars in Oudheden telt echter haar waakhonden! We vinden geen fellere benaming dan deze om voorzitter Ysabie, onder-voorzitter H. De Ruyter, secretaris Odo Beirnaert, commissarissen M. Wackens en O. Deene te typeren en hun verbeterde doorzettingsvermogen voor het behoud van de klok te Gent.

Op 2 mei 1948 houdt de Vereniging een bestuursvergadering in hun lokaal De Ploeg op de Koormarkt. Secretaris Odo Beirnaert noteert in zijn verslag: "Gesproken hebbende over het voorstel de klok Roelant te hergieten, kan niet anders als tegen dit ontwerp krachtig te protesteren. Het heeft geen zin een geschiedkundig voorwerp te smelten tot het bekomen van oud metaal. Als er een nieuwe klok moet komen is er wel middel in Gent om aan het nodige metaal te geraken. Vernoemde Vereniging stelt zich ter beschikking van de bevoegde overheid en denkt wel met Uwe medewerking alsook van de Pers een prachtige uitslag te bekomen.

Moest niettegenstaande dit protest het voorstel toch uitgevoerd worden dan kunnen we dit anders niet noemen of een aanslag op ons Gentsch patrimonium."

Dit verslag werd goedgekeurd in de algemene vergadering van 3 juni en naar het Gentse stadsbestuur gezonden.